

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2025-04-17

Diarienummer 2025-9482

Handläggare

Angelica Winter

Telefon: 031-368 38 33

E-post: angelica.winter@miljo.goteborg.se

Göteborgs Stads taxa för provning och tillsyn av gårdsförsäljning enligt alkohollagen

Förslag till beslut

1. Miljö- och klimatnämnden godkänner förslag till taxa för provning och tillsyn av gårdsförsäljning enligt alkohollagen i enlighet med tjänsteutlåtandets bilaga.
2. Miljö- och klimatnämnden hemställer att kommunfullmäktige fastställer miljö- och klimatnämndens taxa för provning och tillsyn av gårdsförsäljning enligt alkohollagen i enlighet med tjänsteutlåtandets bilaga att gälla från och med den 1 juni 2025 eller det datum då de nya bestämmelserna om gårdsförsäljning i alkohollagen träder i kraft.
3. Miljö- och klimatnämnden hemställer att kommunfullmäktige upphäver denna taxa 1 januari 2026 under förutsättning att Göteborg Stads taxa för miljö- och klimatnämndens verksamhet enligt alkohollagen, lagen om tobak och liknande produkter samt lagen om tobaksfria nikotinprodukter (MKN-2025-785) beslutas i kommunfullmäktige.

Sammanfattning

Den 23 april 2025 förväntas riksdagen besluta om ändring i alkohollagen. Ändringen innebär att gårdsförsäljning av alkoholdrycker tillåts i samband med besöksarrangemang. Bestämmelserna om gårdsförsäljning föreslås gälla i sex år. Kommunen ska hantera provning av gårdsförsäljningstillstånd och planera och genomföra tillsynsbesök utifrån alkohollagen. Detta gäller förutsatt att riksdagen beslutar i enlighet med regeringens proposition (prop. 2024/25:86, Bättre förutsättningar för besöksnäringen i fråga om småskalig produktion av alkoholdrycker).

Miljöförvaltningen föreslår att miljö- och klimatnämnden godkänner förvaltningens förslag till taxa för tillsyn och provning av gårdsförsäljning enligt alkohollagen. Förvaltningen föreslår också att nämnden hemställer att kommunfullmäktige fastställer att taxan ska gälla från och med den 1 juni 2025 eller det datum de nya bestämmelserna om gårdsförsäljning i alkohollagen träder i kraft.

Förvaltningen har i ärende MKN-2025-785 föreslagit att nämnden dels ska godkänna förvaltningens förslag om en ny taxa inom alkohol- och tobaksområdet, dels hemställa att kommunfullmäktige ska fastställa att den ska börja gälla från 1 januari 2026. Provning och tillsyn av gårdsförsäljning är inkluderat i den taxan under förutsättning att de nya bestämmelserna träder i kraft. Förvaltningen föreslår därför att nämnden hemställer att den nu förslagna taxan om gårdsförsäljning upphävs av kommunfullmäktige från 1

januari 2026 under förutsättning att den nya taxan inom alkohol- och tobaksområdet beslutas gälla från och med 1 januari 2026.

Avgifterna som föreslås är anpassade för att spegla kommunens faktiska kostnader för verksamheten och ska följa de allmänna krav som följer av självkostnadsprincipen som gäller för kommunala taxor.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Småskalig produktion och försäljning kan stärka lokala företag och skapa fler arbetstillfällen vilket ger en ekonomisk positiv effekt i staden. I Göteborg finns det ett flertal småskaliga bryggerier och destillerier som skulle kunna vara aktuella för gårdsförsäljning i fråga om småskalig produktion av alkoholdrycker. En växande lokal besöksnäring kan locka turister, vilket i sin tur kan skapa ytterligare ekonomiska möjligheter och arbetstillfällen inom andra sektorer som hotell, restauranger och detaljhandel.

Denna taxa gäller för de verksamheter som ansöker om försäljningstillstånd för gårdsförsäljning under förutsättning att den nya lagstiftningen som nu föreslås beslutas.

Enligt alkohollagen får kommunen ta ut avgifter för både prövning och tillsyn av verksamheter som hanterar alkohol. Kommunen kan ta ut avgifter för prövning av ansökningar om serveringstillstånd och för tillsyn av verksamheter med serveringstillstånd samt de som bedriver anmälningspliktig detaljhandel med eller servering av folköl. Under förutsättning att den föreslagna förändringen beslutas får kommunen också ta ut avgift för prövning och tillsyn av verksamheter med gårdsförsäljning

Avgifterna ska baseras på självkostnadsprincipen, vilket innebär att kommunen inte får ta ut högre avgifter än vad som motsvarar kostnaderna för de tjänster eller nyttigheter som tillhandahålls. Kommunfullmäktige beslutar om grunderna för dessa avgifter, och de ska tillämpas lika för alla som söker tillstånd inom samma kommun. Den föreslagna avgiften för gårdsförsäljningstillstånd är 12 000 kronor och för fast årlig tillsynsavgift 7 900 kronor. För nya tillstånd som beviljas från och med 1 juli till 31 december erläggs halv tillsynsavgift. Det innebär alltså en inte oväsentlig kostnad för små verksamheter. Omfattningen av kommande ansökningar är svårbedömd och förvaltningen behöver ha en beredskap för att kunna hantera ansökningar och tillsyn.

Mot bakgrund av ovan är det av vikt att denna taxa beslutas och börjar gälla från och med när den nya lagen träder i kraft, för att kommunen skall täcka kostnaderna för prövning och tillsyn av gårdsförsäljning, samt för att avgifterna ska tillämpas lika för alla som söker tillstånd inom kommunen. Det vill säga att de som söker tillstånd om gårdsförsäljning 2025 inte skall subventioneras med en avgiftsfri ansökan medan de som söker efter 1 januari 2026 kommer att behöva betala. Detta skulle skapa ojämlika villkor för företagen i kommunen.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Förslaget om gårdsförsäljning kan fungera som en social mötesplats och främja gemenskap men tillgängligheten till alkohol skulle också kunna öka konsumtionen, vilket kan påverka folkhälsan negativt. Det kan också vara svårt att säkerställa att försäljningen sker på ett ansvarsfullt sätt och att begränsningarna följs.

Alkohollagen syftar till att minska bruket av alkohol och därigenom de skadeverkningar denna kan orsaka på människors hälsa. Att förvaltningen kan genomföra rättssäkra tillståndsprövningar och bedriva en verkningsfull tillsyn är en förutsättning för att lyckas med detta.

Bilaga

1. Göteborgs Stads taxa för prövning och tillsyn av gårdsförsäljning enligt alkohollagen

Ärendet

Miljöförvaltningen föreslår att miljö- och klimatnämnden godkänner förvaltningens förslag till taxa för provning och tillsyn av gårdsförsäljning enligt alkohollagen, och att nämnden hemställer att kommunfullmäktige fastställer att taxan ska gälla från och med den 1 juni 2025 eller det datum de nya bestämmelserna om gårdsförsäljning i alkohollagen träder i kraft i enlighet med regeringens proposition (prop. 2024/25:86, Bättre förutsättningar för besöksnäringen i fråga om småskalig produktion av alkoholdrycker).

Förvaltningen föreslår också att nämnden hemställer att kommunfullmäktige upphäver denna taxa 1 januari 2026 under förutsättning att Göteborg Stads taxa för miljö- och klimatnämndens verksamhet enligt alkohollagen, lagen om tobak och liknande produkter samt lagen om tobaksfria nikotinprodukter (MKN-2025-785) beslutas i kommunfullmäktige.

Beskrivning av ärendet

Bakgrund

Propositionen (prop. 2024/25:86, Bättre förutsättningar för besöksnäringen i fråga om småskalig produktion av alkoholdrycker) togs fram av Socialdepartementet och presenterades av regeringen den 21 januari 2025.

Den 23 april 2025 förväntas riksdagen besluta om ändring i alkohollagen. Syftet med lagändringen om att införa möjlighet till gårdsförsäljningstillstånd är att främja lokal besöksnäring i hela landet. Samtidigt innebär den att konsumenters tillgång till alkohol ökar. Förslagen är därför utformade så att syftet med reformen uppnås samtidigt som det höga skyddet för folkhälsan bibehålls genom att tillgången till alkohol begränsas. Bestämmelserna om gårdsförsäljning föreslås gälla i sex år med en utvärdering innan en eventuell förlängning.

Kommunen får i uppgift att pröva ansökningar om gårdsförsäljningstillstånd¹. Det innebär att kommunen får ett ansvar för tillståndsprövning och tillsyn som motsvarar det ansvar som kommunen har över alkoholservering². Genom avgifterna får kommunen kostnadstäckning för en effektiv provning och tillsyn över att de föreslagna kraven kring gårdsförsäljning följs, vilket är viktigt både ur ett folkhälsoperspektiv och för att ge näringsidkarna möjlighet att verka på lika villkor.

Propositionen innehåller nya regler och riktlinjer för att säkerställa säkerhet och kvalitet:

- Endast småskaliga, oberoende tillverkare får tillstånd att bedriva gårdsförsäljning av alkoholdrycker.
- Gårdsförsäljning får endast ske från ett försäljningsställe per tillståndshavare.
- Försäljning får endast ske till konsumenter som deltar i ett kunskapshöjande besöksarrangemang anordnat av tillverkaren.

¹ Prop. 2024/25:86 s. 107 f.

² Se tjänsteutlåtandets bilaga *Göteborg Stads taxa för provning och tillsyn av gårdsförsäljning enligt alkohollagen*

- Försäljningen till varje enskild konsument får inte överstiga 0,7 liter spritdrycker, tre liter vin, tre liter starköl samt tre liter andra jästa alkoholdrycker vid samma besökstillfälle.
- Regleringen är utformad för att vara förenlig med EU-rätten och samtidigt värna om detaljhandelsmonopolet.

Vem kan få tillstånd om gårdsförsäljning/prövning

Enligt lagförslaget ska bestämmelserna träda i kraft den 1 juni 2025. Samma regler som för den som ansöker om serveringstillstånd föreslås ska gälla, det vill säga att tillståndshavaren ska vara ekonomiskt och personligt lämplig. Sökanden ska också ha avlagt ett prov för att visa på tillräckliga kunskaper i alkohollagen och anslutande föreskrifter.

Kravet på lämplighet innebär en relativt omfattande utredning. Polismyndigheten och Skatteverket kommer att vara remissinstanser. Remisshandlingar ska skickas ut, bevakas och remissyttranden ska inarbetas i beslutsunderlaget. Vid sidan om remissförfarandet ska en utredning sammanställas. Utredningen ska visa på sökandens ekonomiska förhållanden och sökandens ekonomiska möjligheter att införskaffa den aktuella verksamheten. Sökanden ska visa varifrån kapitalet till inköpet kommer för att motverka illegala medel i branschen

Utöver lämplighetskravet ska följande förutsättningar utredas för att gårdsförsäljningstillstånd ska kunna meddelas:

- Tillverkaren måste vara juridiskt och ekonomiskt oberoende av andra alkoholdryckstillverkare.
- Den karaktärsgivande delen av tillverkningen måste ske på tillverkarens egen anläggning och tillverkare av vin ska tillverka vinet av druvor som uteslutande kommer från egna odlingar.
- Tillverkaren får inte producera mer än 75 000 liter spritdrycker per år, 400 000 liter jästa alkoholdrycker med upp till 10 volymprocent alkohol per år samt 200 000 liter jästa alkoholdrycker med mer än 10 volymprocent alkohol per år.
- Försäljningen får endast ske från ett försäljningsställe per tillståndshavare.
- Gårdsförsäljning får enbart ske till konsumenter som deltagit i ett kostnadsbelagt besöksarrangemang som har anknytning till alkoholdrycken.
- Begränsningar för hur stor mängd varje person får köpa.
- Avlämnande av dryckerna ska ske vid försäljningen.
- Åldersgränsen är 20 år för att köpa alkoholdrycker.
- Försäljning ska ske från ett avgränsat utrymme som tillståndshavaren disponerar.
- Priset på de drycker som säljs får inte sättas lägre än tillverkningskostnaden samt ett skäligt påslag.
- Tillverkaren måste genomföra ett kunskapsprov och upprätta ett egenkontrollprogram för sin verksamhet.

Försäljningstider

Kommunen ges rätt att besluta under vilka tider gårdsförsäljning får bedrivas. Gårdsförsäljning får dock inte bedrivas tidigare än klockan 10.00 och inte pågå längre än till klockan 20.00.

Tillsyn av försäljningsstället

Utöver provning behöver kommunen utföra tillsyn. Tillsynen består av två delar, en administrativ ”inre tillsyn” samt en kontroll på försäljningsstället, ”yttre tillsyn”.

Tillsynen består av regelbunden kontroll av tillståndshavarnas löpande vandel, kontakter med andra myndigheter, planering och genomförande av den ”yttre tillsynen”, efterarbete med rapportering, kommunicering och utarbetande av beslut för eventuella sanktioner.

Kommunens rättighet att ta ut avgift

Regeringen föreslår att införa bestämmelser om avgifter i alkohollagen 5 a kap. 17 § om att kommunen får ta ut en avgift för provningen av ansökan om gårdsförsäljningstillstånd enligt de grunder som beslutas av kommunfullmäktige. Kommunen får också ta ut en avgift för tillsyn enligt 9 kap. av den som har tillstånd att bedriva gårdsförsäljning.

Kommunens rätt att ta ut avgifter och nivån på avgifterna regleras i 2 kap. 5 § kommunallagen (KL) och kommunens självkostnadsprincip regleras i 2 kap. 6 § KL. Självkostnadsprincipen syftar på det totala avgiftsuttaget för en verksamhet. Kostnaderna i det enskilda fallet har ingen betydelse för självkostnadsprincipen. Vid beräkning av självkostnaderna får alla relevanta kostnader som verksamheten ger upphov till tas med. Exempel på kostnader är personalkostnader, material-, utrustning, lokalkostnader med mera.

Avgifter för miljö- och klimatnämnders provning och tillsyn enligt alkohollagen

Avgifterna för nämndens provning och tillsyn enligt alkohollagen beslutades 2011 och har inte justerats utöver indexuppräkning sedan 2014. Dessa avgifter omfattar enbart avgift för serveringstillstånd. Gårdsförsäljningstillstånd är ett nytt begrepp i alkohollagen och möjlighet till avgiftsuttag regleras genom att en ny paragraf införs i alkohollagen. För att nämnden ska kunna ta ut avgifter för nämndens provning och tillsyn av gårdsförsäljning från när lagstiftningen börjar gälla behöver en ny taxa tas fram. I ärende (MKN-2025-785) föreslås en ny taxa för Göteborgs stads verksamhet inom alkohol och tobaksområdet. Denna taxa föreslås börja gälla 1 januari 2026. Avgift för provning och tillsyn av gårdsförsäljning kommer att omfattas av denna taxa, men förts från 1 januari 2026.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen har vid utformning av denna taxa utgått från stadsledningskontorets modell för taxekonstruktion.

Gemensamt förberedelsearbete med storstäderna

Förvaltningen har genomfört ett gemensamt förberedelsearbete genom ett samverkansnätverk med Stockholm och Malmö där olika frågor har lyfts gällande avgifter samt hur vi ska tolka vissa delar av lagförslaget för att uppnå rättssäkerhet och skapa samförstånd och därigenom så lika förutsättningar för näringsidkarna i respektive stad som möjligt.

Avgift för prövning

Om förslaget om gårdsförsäljning beslutas så kommer det tillkomma en ny typ av ansökning inom alkohollagen som gäller ansökan om gårdsförsäljningstillstånd. Denna prövning motsvarar till stor del den prövning som idag genomförs på ett stadigvarande serveringstillstånd och avgiften bör därför ligga på samma nivå.

Tillsynsavgift för gårdsförsäljningstillstånd

Enligt förslaget om gårdsförsäljningstillstånd finns det en begränsning om vilka tider försäljning får ske. Det finns också en volymbegränsning, där den som tillverkar över volymbegränsningen inte kan beviljas ett gårdsförsäljningstillstånd.

Förvaltningen föreslår att verksamheter med gårdsförsäljningstillstånd får en fast avgift i nivå med den tillsynsavgift som idag finns för verksamheter med tobakstillstånd. Att denna nivå föreslås beror på att förslaget om gårdsförsäljning, till skillnad från serveringstillstånd, kräver att en verksamhet med gårdsförsäljning ska upprätta ett egenkontrollprogram samt erbjuda någon form av besöksarrangemang. Förvaltningen anser, utifrån vad som är känt om vad tillsynen av dessa försäljningsställen bör omfatta, att tillsynen i omfattning därmed till stora delar kommer likna den tillsyn som idag genomförs på verksamheter som har försäljningstillstånd för tobak.

Ändrade förutsättningar i tillståndshavande bolag

Om förutsättningarna ändras i ett bolag som har gårdsförsäljningstillstånd så ska detta enligt alkohollagen anmälas till förvaltningen. I de flesta fall innebär det att förvaltningen behöver göra en utredning av vilka personer som har betydande inflytande i verksamheten och att en utredning av dessa tillkommande personers personliga och ekonomiska lämplighet behöver utredas. Förvaltningen behöver även utreda och tillse att kravet på kunskap inom alkohollagen uppfylls. För detta tas idag en avgift ut. I vissa fall innebär de förändrade förutsättningarna inte att någon större utredning behöver utföras, varför avgiften i dessa fall bör vara lägre. Förvaltningen föreslår nu därför att avgiften differentieras, så att de företag som enbart ändrar i styrelsen eller en operativt ansvarig betalar en lägre avgift än idag.

Halverad avgift för dem som startar under andra halvan av året

I förslaget till taxa föreslås att den årliga tillsynsavgiften halveras för de verksamheter som startar under andra halvan av kalenderåret, mot bakgrund av att tillsyn inte kommer hinna utföras i samma omfattning som om de hade haft verksamhet hela året.

Ikraftträdande

Det nya lagförslaget om gårdsförsäljning föreslås träda i kraft 1 juni 2025. För att ge kommunen möjlighet att täcka kostnaderna för prövning och tillsyn av gårdsförsäljning, samt för att avgifterna ska tillämpas lika för alla som söker tillstånd inom kommunen är det angeläget att föreslagen taxa börjar gälla från och med 1 juni 2025. Om taxan inte börjar gälla i samband med att de nya bestämmelserna träder i kraft så innebär det att de som söker tillstånd om gårdsförsäljning 2025 subventioneras med en avgiftsfri ansökan, medan de som söker efter 1 januari 2026 kommer att behöva betala. Detta skulle skapa ojämlika villkor för företagen i kommunen. Kommunen behöver då under perioden täcka kostnader för prövning och tillsyn med skattemedel.

Förvaltningen har i ärende MKN-2025-785 föreslagit att nämnden dels ska godkänna förvaltningens förslag om en ny taxa inom alkohol- och tobaksområdet, dels hemställa att kommunfullmäktige ska fastställa att den ska börja gälla från 1 januari 2026. Prövning

och tillsyn av gårdsförsäljning är inkluderat i den taxan under förutsättning att de nya bestämmelserna träder i kraft och fram till dess finns det ett behov av en taxa för nämndens prövning och tillsyn av gårdsförsäljning. Förvaltningen föreslår därför att nämnden hemställer att den nu förslagna taxan om gårdsförsäljning upphävs av kommunfullmäktige från 1 januari 2026 om den nya inom alkohol- och tobaksområdet blir beslutad.

Maria Jacobsson

Direktör